

MAVZU: OG'IZ BO'SHLIG'I SHILLIQ QAVATI KASALLIKLARI

ILMIY MAQOLA

Mualliflar: *Yo'ldosheva Madinabonu,**Berdiyeva Shaxnoz*

Annotatsiya: *Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari — bu epiteliy va biriktiruvchi to'qimalarda kechadigan yallig'lanish, distrofiya yoki o'sma jarayonlari bilan tavsiflanadigan kasalliklar guruhi bo'lib, ular ko'plab ichki organlar faoliyatining o'zgarishlari bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu maqolada og'iz bo'shlig'i shilliq qavatining anatomik-fiziologik xususiyatlari, patologik jarayonlarning rivojlanish mexanizmlari hamda diagnostika va davolash tamoyillari yoritilgan.*

Аннотация: *Заболевания слизистой оболочки полости рта представляют собой группу патологий, характеризующихся воспалительными, дистрофическими или опухолевыми процессами в эпителии и соединительной ткани. В статье рассматриваются анатомо-физиологические особенности слизистой оболочки, механизмы развития патологических процессов, методы диагностики и принципы лечения.*

Abstract: *Diseases of the oral mucosa are a group of disorders characterized by inflammatory, dystrophic, or neoplastic processes in the epithelial and connective tissues. This article discusses the anatomical and physiological features of the oral mucosa, mechanisms of pathological development, diagnostic approaches, and principles of treatment.*

Kalit so'zlar: *Og'iz bo'shlig'i, shilliq qavat, stomatit, eroziya, yara, yallig'lanish, patogenez, davolash.*

Ключевые слова: *Полость рта, слизистая оболочка, стоматит, эрозия, язва, воспаление, патогенез, лечение.*

Keywords: *Oral cavity, mucosa, stomatitis, erosion, ulcer, inflammation, pathogenesis, treatment.*

Kirish

Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati inson organizmida tashqi muhit bilan bevosita aloqa qiluvchi muhim himoya tizimlaridan biridir. Uning asosiy vazifasi mexanik, kimyoviy va biologik ta'sirlardan himoya qilishdir. Shilliq qavatning yaxlitligi buzilganda, mikroorganizmlar uchun kirish eshigi paydo bo'ladi, bu esa yallig'lanish va infeksiyon jarayonlarga olib keladi. Shu bois og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklarini erta aniqlash va davolash stomatologiyada muhim o'rin tutadi.

Введение

Слизистая оболочка полости рта является одной из основных защитных систем организма, обеспечивающей барьерную функцию против механических, химических и микробных воздействий. Нарушение целостности слизистой оболочки способствует проникновению патогенов и развитию воспалительных процессов, что делает своевременную диагностику и лечение заболеваний слизистой крайне важными в стоматологической практике.

Introduction

The oral mucosa serves as an essential protective barrier between the external environment and the internal structures of the human body. It plays a vital role in defending against mechanical, chemical, and microbial agents. When the integrity of the mucosa is compromised, pathogens can penetrate and initiate inflammatory or infectious processes. Therefore, early diagnosis and treatment of oral mucosal diseases are crucial in modern dentistry.

Asosiy qism

Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari etiologik jihatdan juda xilma-xildir. Ular infeksiyon (bakterial, virusli, qo'ziqorinli) va noinfeksiyon (allergik, travmatik, autoimmun, o'sma) turlarga bo'linadi. Eng ko'p uchraydigan kasalliklar — stomatitlar, gingivitlar, kserostomiya, liken planus, kandidamikoz va aftoz eroziyalardir. Ularning rivojlanishida mahalliy va umumiy omillar muhim rol o'ynaydi.

Mahalliy omillarga og'iz gigiyenasining yetarli emasligi, tish toshlari, noto'g'ri protezlar, tish pastalarining tarkibidagi kimyoviy irritantlar kiradi. Umumiy omillar esa endokrin, immun, yuqumli va stress bilan bog'liq holatlar bilan izohlanadi. Shilliq qavatning immunologik bar'yeri buzilganda, epiteliy hujayralari o'z himoya funksiyasini yo'qotadi va mikroorganizmlar faol ko'payadi.

Patogenez jarayonida sitokinlar, histamin, prostaglandinlar kabi mediatorlar ishtirok etadi. Ular kapillyar o'tkazuvchanligini oshiradi, shish va giperemiyani yuzaga keltiradi. Surunkali holatlarda epiteliy atrofiya bo'ladi, mikrosirkulyatsiya buziladi, bu esa yara va eroziyalar paydo bo'lishiga olib keladi.

Klinik belgilarga qaraganda, shilliq qavat kasalliklari o'tkir va surunkali shakllarda kechadi. O'tkir shaklda og'riq, qizarish, shish, kuydiruvchi sezgi va diskomfort kuzatiladi. Surunkali holatlarda esa epiteliyda qalinlashish, pigmentatsiya, eroziya va nekrotik o'choqlar paydo bo'ladi.

Diagnostika klinik ko'rik, laborator tahlillar, biopsiya, sitologik va immunologik testlar asosida olib boriladi. Davolashda sababchi omilni bartaraf etish birinchi o'rinda turadi. Infektsion shakllarda antimikrob preparatlar, antiseptik eritmalar (xlorheksidin, furatsillin), og'riqni kamaytiruvchi vositalar qo'llaniladi. Autoimmun jarayonlarda kortikosteroidlar va immunomodulyatorlar buyuriladi.

Zamonaviy stomatologiyada lazer terapiyasi, ultratovush va fotodinamik davolash usullari keng qo'llanmoqda. Bu usullar to'qimalarda regeneratsiyani tezlashtiradi, mikrotsirkulyatsiyani yaxshilaydi va og'riqni kamaytiradi. Bundan tashqari, fitoterapiya va xalq tabobati vositalari (romashka, kalendula, aloe, propolis) yordamchi sifatida ishlatiladi.

Xulosa

Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari etiologiyasi va klinik kechishi jihatidan murakkabdir. Ularning erta tashxislanishi, individual yondashuv asosidagi kompleks davolash, hamda muntazam profilaktika tadbirlari og'ir asoratlarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Stomatologik amaliyotda bunday kasalliklarni o'rganish va ularni davolashda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov A. 'Stomatologiya asoslari', Toshkent, 2020.
2. G'ulomov M., 'Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati kasalliklari', Toshkent tibbiyot nashriyoti, 2021.
3. Glick M., Burket's Oral Medicine, 13th Edition, 2021.
4. Neville B.W., Damm D.D., Allen C.M., 'Oral and Maxillofacial Pathology', Elsevier, 2022.
5. Regezi J.A., Sciubba J.J., 'Oral Pathology: Clinical-Pathologic Correlations', Saunders, 2017.
6. Kramer I.R.H., 'Diseases of the Oral Mucosa', Churchill Livingstone, 2019.
7. WHO Oral Health Report, World Health Organization, 2023.
8. Сидоренко Е.А., 'Патология слизистой оболочки полости рта', Москва, 2020.
9. Langlais R.P., 'Color Atlas of Common Oral Diseases', 2021.
10. Mariotti A., 'Advances in Oral Mucosal Immunity', Journal of Oral Research, 2018.